

Trafi

Liikenteen turvallisuusvirasto

Poliisin liikenneturvallisuusseminaari 26.-27.10.2016

Rattijuopumus - osa laajempaa yhteiskunnallista ongelmaa

Marita Löytty

*Vastuullinen liikenne.
Rohkeasti yhdessä.*

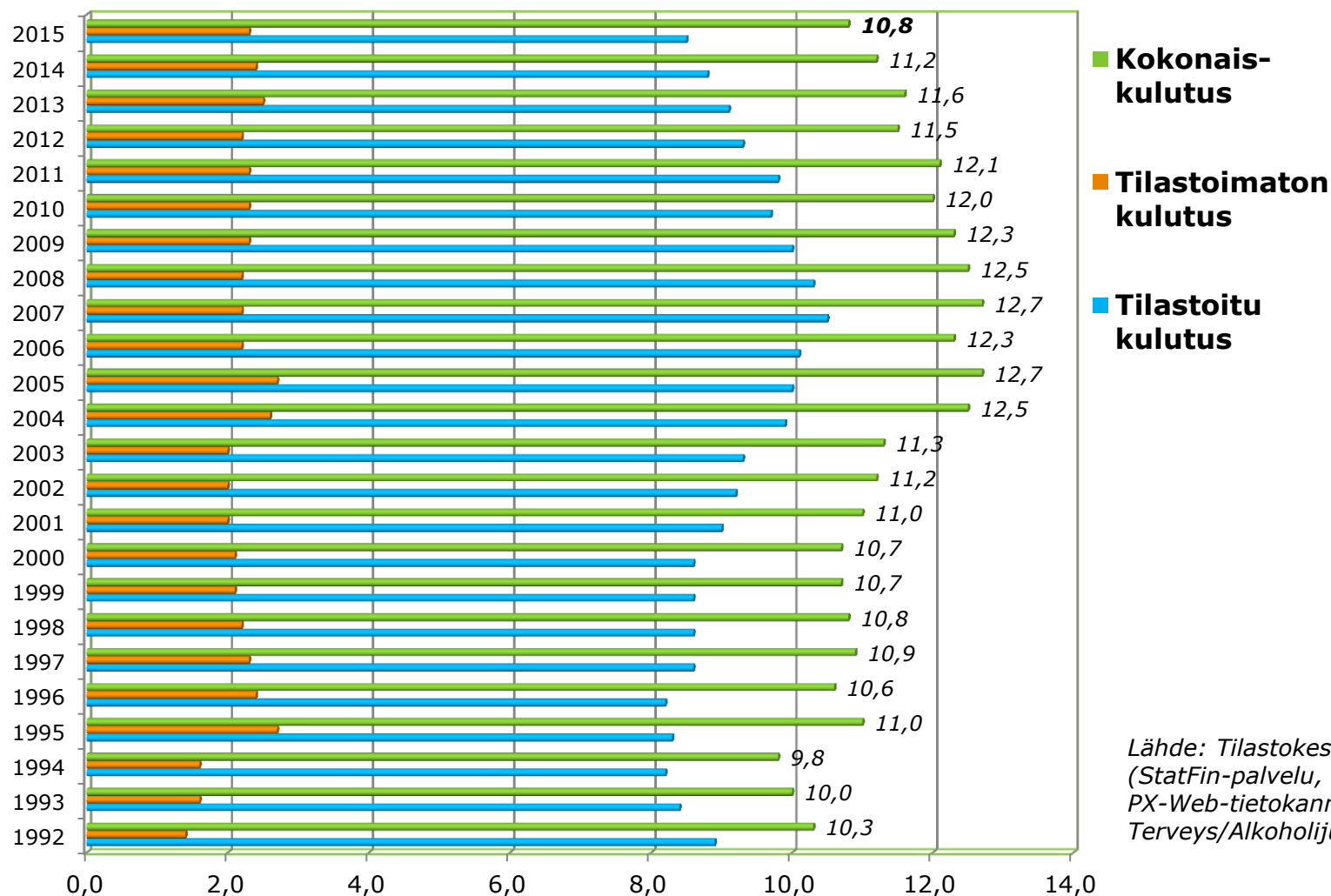
Tausta & lähdeaineisto:

- Alkuperäinen julkaisu ([Trafin julkaisuja 11-2013](#)): Alkoholirattijuopumus tieliikenteessä ja juopumuksen yleisyys ilma-, juna- ja vesiliikenteessä
- Päivitettynä [Trafin julkaisuja 1-2015](#): Alkoholirattijuopumus tieliikenteessä
- Vuonna 2016 päivitettyjä kuvia [liitteessä](#)

- Suomen aikuisväestöstä noin 90 % ilmoittaa käyttävänsä alkoholia. Arvioiden mukaan **eniten juova kymmenes kuluttaa noin puolet** kaikesta alkoholista.
- Vuonna 2013 miehistä 13 ja naisista 14 prosenttia ilmoitti, että ei ollut käyttänyt lainkaan alkoholia viimeisen vuoden aikana. Vuonna 1982 vastaava prosenttiluku oli miehillä 15 ja naisilla 31.
- Alkoholi on **työikäisten** suomalaisten **yleisin kuolinsyy**. Kaikenikäisten kuolemansyissä verenkiertoelinten sairaudet ja kasvaimet ovat kaikkein yleisimmät syyt.
- Alkoholikuolemista suurin osa aiheutuu alkoholin pitkäaikaiseen käyttöön liittyvistä sairauksista (esim. maksa- ja sydänsairaudet).
- Alkoholi voi liittyä kuolemaan myös myötävaikuttavana tekijänä. Alkoholilla on osuutta noin **joka kuudenteen tapaturmaiseen kuolemaan** (ml. liikenteessä kuolleet). Tulipalotapaturmissa menehtyneistä yli puolet ja kaatumistapaturmissa menehtyneistä joka kymmenes oli alkoholin vaikutuksen alaisena.

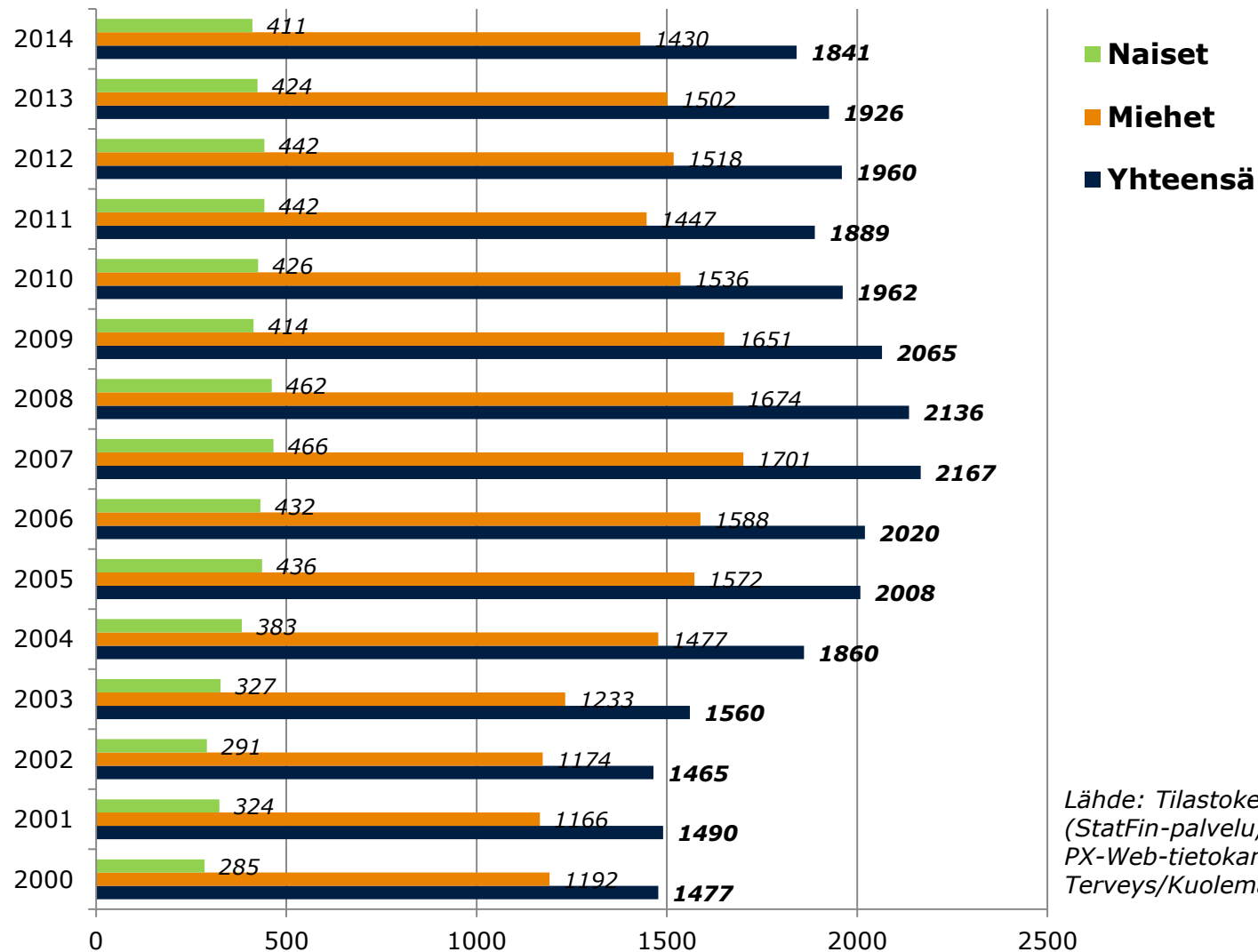
Alkoholin kulutus Suomessa

Alkoholijuomien keskimääräinen kulutus 15 vuotta täyttäneeltä asukasta kohden 100-prosenttisena alkoholina (litraa)

Lähde: Tilastokeskus
(StatFin-palvelu,
PX-Web-tietokannat:
Terveys/Alkoholijuomien kulutus)

Alkoholiperäisiin kuolemansyihin (alkoholiperäiset taudit ja tapaturmainen alkoholimyrkytys) kuolleet

Lähde: Tilastokeskus
(StatFin-palvelu,
PX-Web-tietokannat:
Terveys/Kuolemansyyt)

- Rattijuoppojen kuolleisuus on korkea muuhun väestöön verrattuna. Suurimmat suhteelliset erot ovat alkoholiperäisissä kuolemissa (alkoholisairaudet ja tapaturmaiset alkoholimyrkytykset), tapaturmissa, itsemurhissa ja väkivaltaisissa kuolemansyissä. Myös muu kuin alkoholiin liittyvä tautikuolleisuus on rattijuupoilla korkeampi kuin vertailuväestöllä. Kuolemaan myötävaikuttavana tekijänä on usein alkoholipäihtymys tai alkoholisairaus.*
- Myös mm. Norjassa, Ruotsissa ja Yhdysvalloissa on havaittu rattijuoppojen kuolleisuuden olevan korkea.

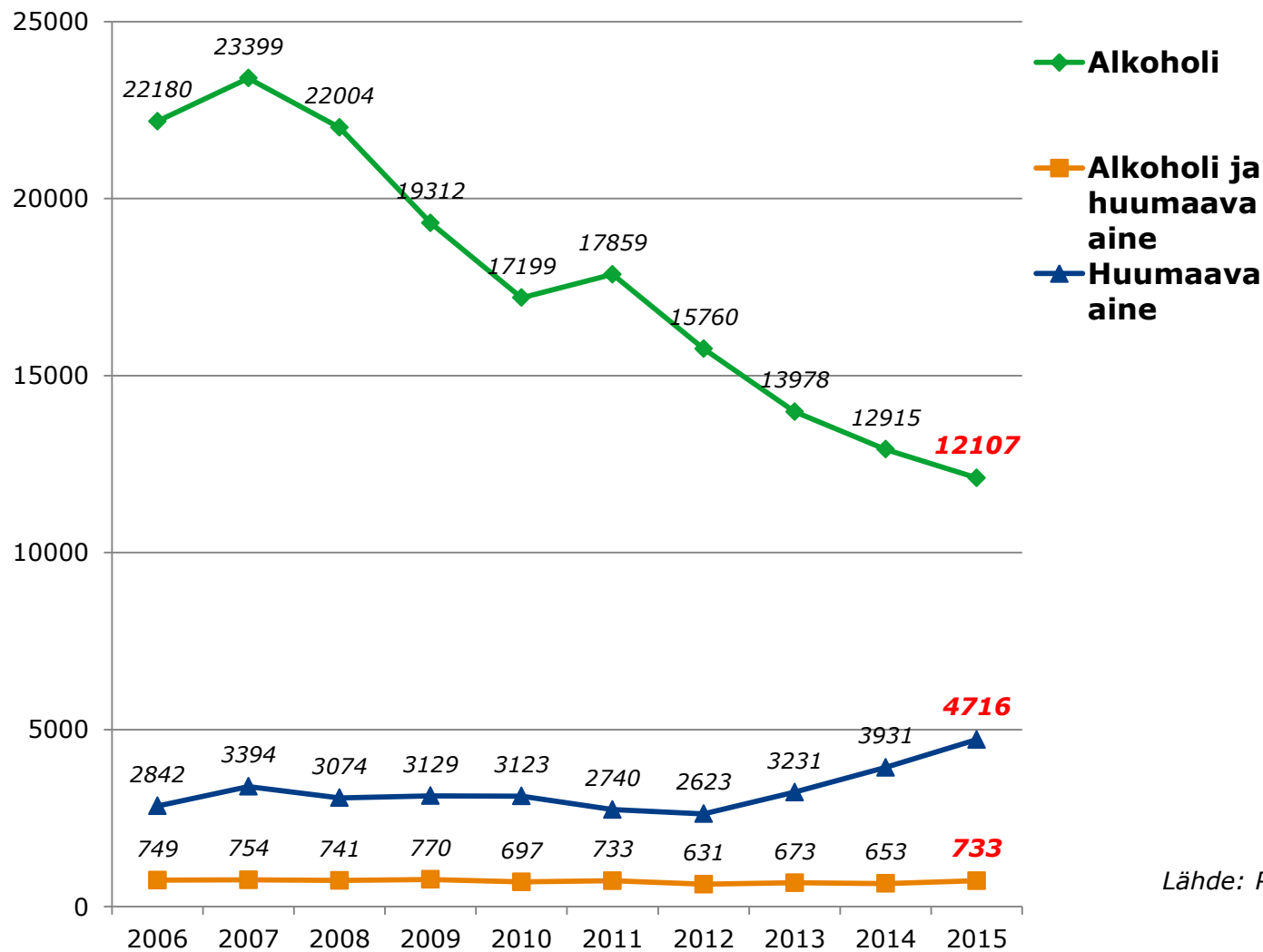
* Antti Impisen [väitöskirja](#) 2011.
Arrested Drunk Drivers. Trends, social background, recidivism and mortality.

Rattijuoppojen kuolleisuus

Trafin tutkimuksessa ([julkaisu 5-2013](#)) alkolukolla valvotun ajo-oikeuden toimivuudesta havaittiin, että alkolukkokortillisten (eli aikaisemmin rattijuopumukseen syyllistyneiden henkilöiden) kuolleisuus on normaaliväestöä korkeampi.

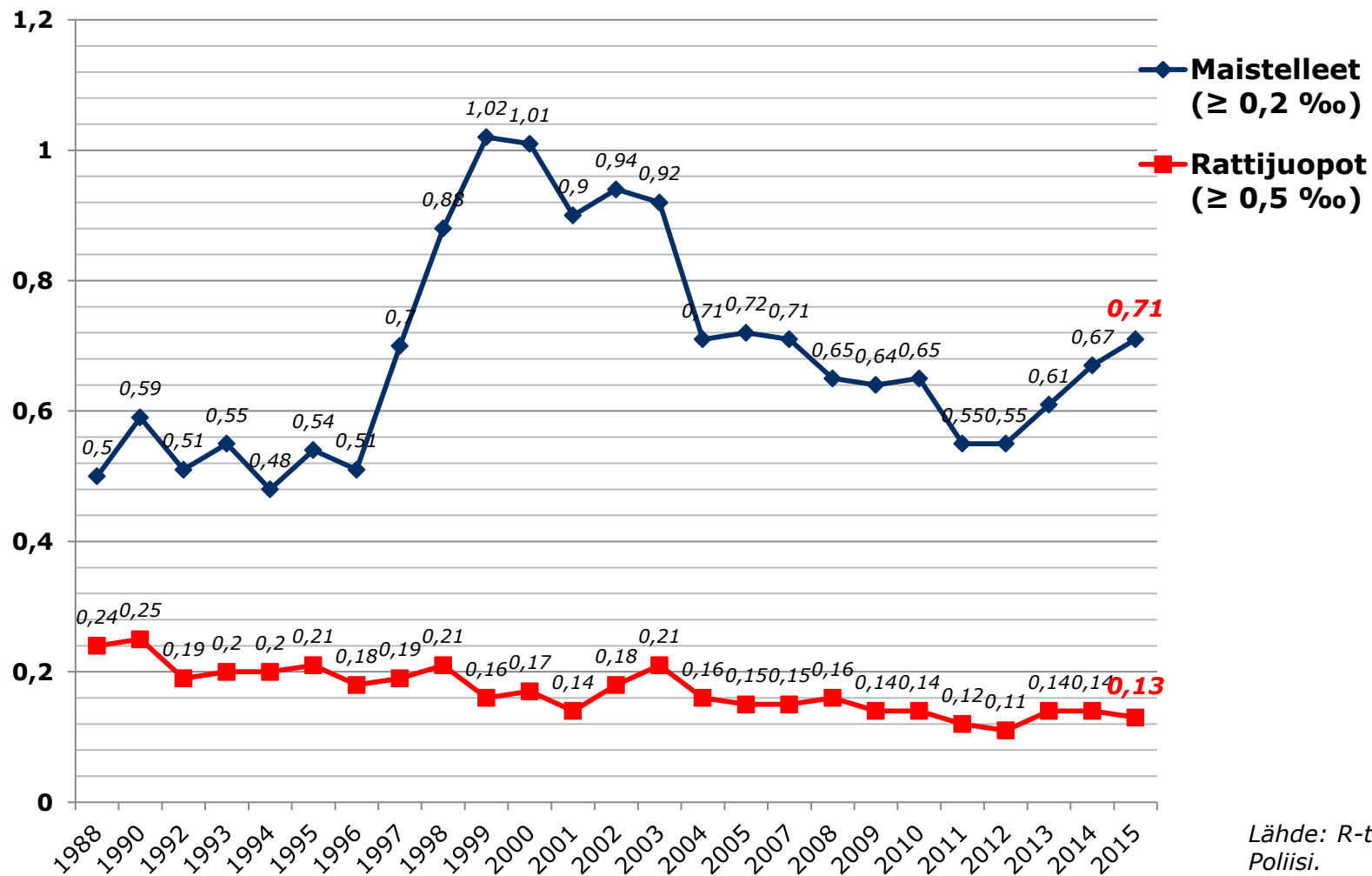
Kuolemansyy	Kaikki suomalaiset %	Alkolukko-ajokortilliset %
Verenkiertoelinten sairaudet	39,9	12,5
Kasvaimet	23,5	25,0
Dementia, Alzheimerin tauti	12,3	0,0
Tapaturmat	4,7	8,3
Hengityselinten sairaudet	4,0	0,0
Alkoholiperäiset taudit ja tapaturmainen alkoholimyrkytys	3,7	37,5
Itsemurhat	1,8	16,7
Muut kuolemansyyt	10,1	0,0

Poliisin tietoon tulleiden rattijuopumusrikosten määrä - ei ole suhteutettu valvonnan määrään

Lähde: PolStat.

Maistelleiden ($\geq 0,2 \text{ ‰}$) ja rattijuoppojen ($\geq 0,5 \text{ ‰}$) prosenttiosuus liikennevirrassa – vakioitu mittaustapa

Lähde: R-tutkimus,
Polisi.

- Alkoholin käytöstä **yli miljardin euron haittakustannukset** vuosittain
 - ¼ kustannuksista yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpidosta, ¼ sosiaalihuollosta; lisäksi mm. sairauspäivärahoista, eläkkeistä, terveydenhuollosta, oikeusjärjestelmästä ja vankeinhoidosta
- Rattijuopumukseen liittyvän poliisin hälytystehtävän kustannus **119 €/rikos**. Hätäkeskuksen kustannukset keskimäärin **35 €/tehtävä**. Poliisin tietoon tulleiden liikenne rikosten (ml. rattijuopumusrikokset) esitutkintakustannus **180 €/tapaus**.
(Luvut vuosilta 2010–2012; tuoreempia ei käytettävissä.)
- Keskimäärin poliisin tietoon tulleen rikoksen esitutkinta maksaa 401 €, syyteharkinta 322 €, syyttäjän osallistuminen oikeudenkäyntiin 204 €, käräjäoikeuden ratkaisu 850 €, hovioikeuden ratkaisu 3850 € ja korkeimman oikeuden ratkaisu 3300 €. (2013)

Kustannukset yhteiskunnalle

Liikenneonnettomuuksien henkilövahinkojen yksikköarvot
(Liikenneviraston ohjeita 1-2015):

	EUR*	2015**	Yhteensä €
Kuollut	2 406 200	57	137 153 400
Vammautunut keskimäärin***	309 100	569	175 877 900

* **Aineelliset kustannukset** [(hallinnolliset kulut (mm. pelastuslaitos, poliisi ja oikeuslaitos), sairaanhoitokulut, tuotannolliset menetykset (yksilön osuus bruttokansantuotteen muodostuksessa; ilman oman kulutuksen osuutta)]
+ **inhimillisen hyvinvoinnin menetys** (elämän menetys tai sen laadun pysyvä tai tilapäinen menetys)

** Rattijuopumusonnettomuuksissa kuolleet ja loukkaantuneet.

*** Painotukset: pysyvä vamma 10 %, vaikea tilapäinen vamma 45 % ja lievä tilapäinen vamma 45 %.

- "En halua koskaan joutua tällaiseen tilanteeseen. **Syyllisyyden** tunteet siitä, että olen ajanut autoa päihtyneenä olivat infernaaliset. Koskaan en ole rikosta tehnyt - tahallani. Onneksi oli turvaa lähellä. Hylkiö olen, myönnän sen. Koskaan en enää nauttineena auton rattiin asetu. Alkolukko saa jäädä omaan autoon, vaikka koetusaika päättyisikin."
- "Olen kerran retkahtanut juomaan alkolukon asennuksen jälkeen ja luulen, että **olisin lähtenyt humalassa** ajamaan ellen olisi tiennyt, etten pääse autolla mihinkään alkolukon vuoksi. En siis edes lähtenyt yrittämäänkaan puhallusta."
- "En halua kertoa siitä kellekään, tämä on äärimmäinen **häpäisy**. Kun se rattijuopponainen ajoi lasten yli, niin on ihan lynkkausmentaliteetti. Jos ihmiset sais tietää, ne haluis tappaa mut."
- "Kerta riitti! Olen rattijuoppoja vastaan ja muutaman niistä käreäyttänytkin. En ymmärrä niitä enkä tunne sääliä, mutta **en** toisaalta **ymmärrä** miksi minulle kävi niin...?"
- "En aio enää jäädä kiinni rattijuoppoudesta. Olen **ymmärtänyt ongelmiani** viinan suhteen ja asiassa on tapahtunut muutos parempaan."
- Olen opettaja, joka **laski** kesällä **illan juomat väärin**. Halusin tehdä itselleni oikein ja hankin heti alkolukon autoon. Olen ymmärtänyt, että alkoholin vaikutuksena olen saattanut ajaa aiemminkin. Tätä ei enää - **KOSKAAN!!**"

- "Kavereilleni olen sanonut, että **alkolukko** huolehtii sinusta paremmin kuin vaimo tai poliisi."
- "Suosittelen lämpimästi kaikille ja toivoisin olevan pakollinen kaikille rattijuopoilta ja ammattikuskeille. Erittäin toimiva! Riittävän pitkä valvottu ajo-oikeus opetti ainakin minulle paljon ja opin myös **juomaan kohtuullisemmin**, jos ajoa tiedossa seuraavana päivänä. Estää uusimasta rikosta jos omassa autossa alkolukko ja oma harkintakyky humalassa pettäisi. Pakotti myös pohtimaan rattijuopumusta joka kerta kun ajoin autolla. Seurauksena nyt yli 3 vuoden päihteettömyys :)"
- "Alkolukko varmasti vähentää rattijuopumuksia, mutta se toimii **motivoituneella**. Kyllähän pitäisi olla normaalia käytöstä ajaa vain täysin selvin päin, mutta **jos oma järki ei toimi**, niin alkolukko kyllä toimii. Tarpeeksi pitkä lukon käyttö kyllä panee miettimään mitä tuli tehtyä ja antaa myös suuntaa toisella / raitille elämäntavalle."
- "Alkolukko antoi mahdollisuuden jatkaa **normaalia työelämää** huolimatta rattijuopumuksesta."
- "Toivon, että alkolukko tulee pakolliseksi kaikkiin moottoriajoneuvoihin, myös moottoriveneille, näin säästyttäisiin **paljolta kärsimykseltä**."

- "Alkolukko on ainoa vaihtoehto minulle (3 rattijuopumusta) Se **kannustaa hoitoon** ja estää ajoon lähdön päihtyneenä tehokkaasti. Isot rangaistukset väärinkäyttäjille"
- "Alkolukko on hyvä keino kontrolloida omaa alkion käyttöä. Se muutti omaa **asennettani** raittiimpaan elämäntapaan."
- "Alkolukon käyttöpakko pitää olla tarpeeksi pitkä (esim. 2 vuotta) **muistuttamaan** siitä, mitä tuli tehtyä. Minua alkolukon käyttö opetti käyttämään julkisia liikennevälineitä, jos oli illalla juhlittu. Yleisesti ottaen alkolukko on mielestäni erinomainen väline rattijuopumuksen valvontaan."
- "**Virkavallan** olisi enemmän kehotettava alkolukkoon käryn käydessä."
- "Alkolukko auttoi **päihitteettömään** elämäntapaan."
- "Olin itse aivan **varma** ajokyvystäni, mutta mittari oli toista mieltä."
- "Illalla hieman otin, mutta aamulla alkolukko **esti** ajamisen."
- "Mulla on Renault-merkkinen auto ja olen nimennyt alkolukon "Pierreksi". Pierre sanoo, milloin matka on turvallinen. Alkolukko on ennen kaikkea **terveysväline** ja ystävä."

Keinoja rattijuopumuksen vähentämiseen

Varhainen puuttuminen, hoitoonohjaus, sosiaalihuollon ja poliisin yhteistyö, päihdeseuranta & päihderiippuvuuden arviointi, lääkärin ilmoitusvelvollisuus, alkoholukolla valvottu ajo-oikeus, terveysperusteinen alkoholukko, ajo-oikeuden menetys, ajokielto, menettämisseuraamus (auto), sakko, vankeus, yhdyskuntapalvelu, kampanjointi, valistus, koulutus, valvonta ...

... moni rattijuoppo tarvitsisi useiden keinojen yhdistelmää, laajaa ja moniammatillista tukea, jotta saisi alkoholin käytön hallintaan ja elämänsä raiteille. **Miten tuki ja hoito saadaan riskihenkilöille ennen rattijuopumusta? Alkoholin haittavaikutusten yleinen vähentäminen yhteiskunnassa → myös rattijuopumus vähenee?!**

Alkolukkolainsäädäntö uudistuu 30.12.2016

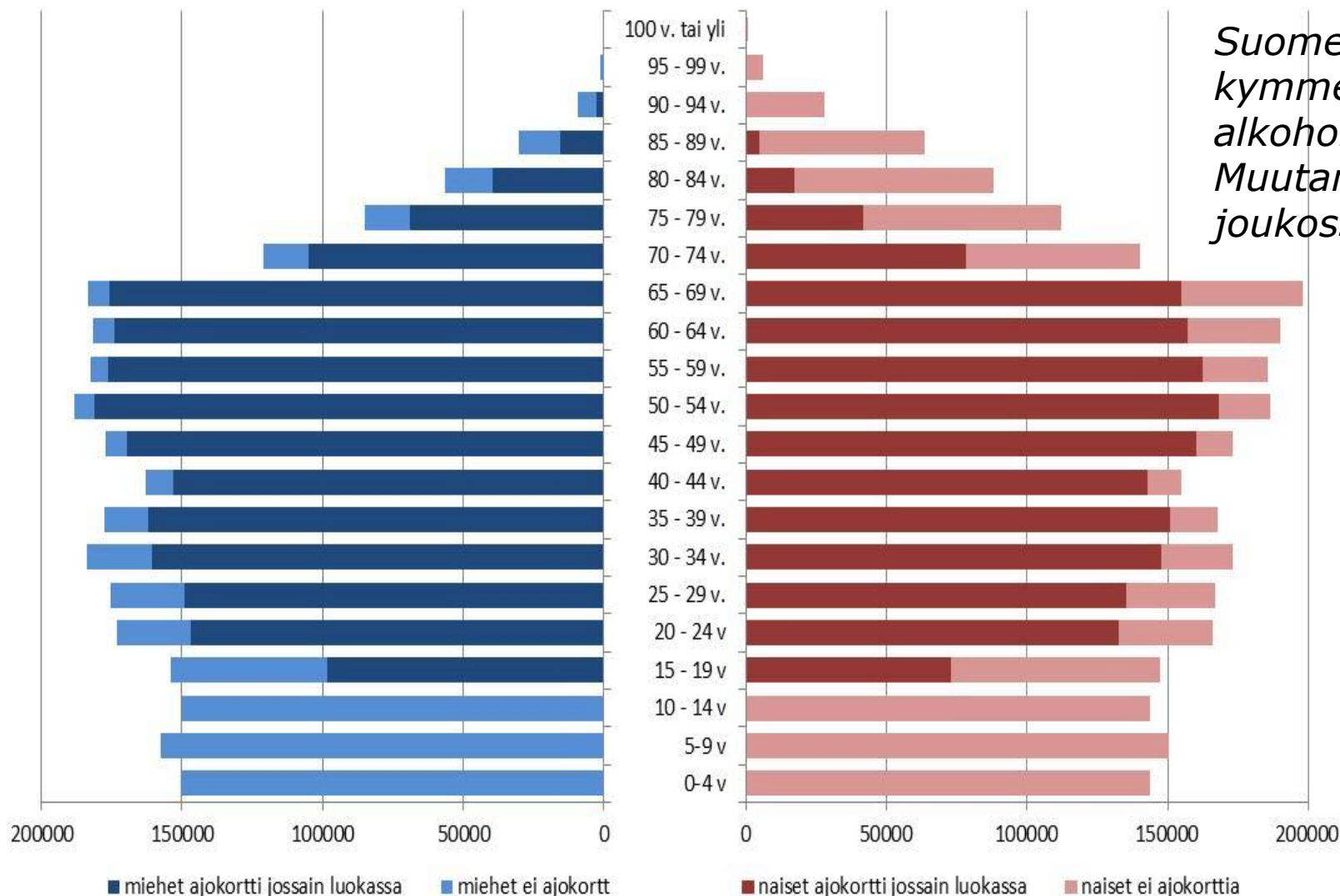
<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2016/20160730>

Merkittävin muutos alkolukolla valvottuun ajo-oikeuteen (rattijuopumukseen syylistyneet): alkolukon lokitietoja ei enää pureta, tallenneta eikä seurata

- alkolukko on ainoastaan ajonestolaite
- miten valvotaan, ettei väärinkäytöksiä?

Vs. esim. Pohjois-Amerikassa on todettu, että mitä tehokkaampi tukijärjestelmä alkolukon käytön ympärillä on, sitä pysyvämpiä myönteiset vaikutukset ovat myös alkolukon käyttöajan päätyttyä.

Ajokortillisten osuus väestöstä ikäluokittain

*Suomessa
kymmeniätuhansia
alkoholiriippuvaisia?
Muutama myös tässä
joukossa?*

*Lähde: Tilastokeskus,
väestötieto ja
voimassaolevat ajokortit.*

Kiitos!

marita.loytty@trafi.fi